

Posudek diplomové práce

Případová studie zahrádkové osady Klecánky aneb není zahrádkář jako zahrádkář

Autorka: Bc. Lucie Matějovská, Praha 2012

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

obor sociální a kulturní ekologie

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Arnošt Novák

Oponent: PhDr. Miloslav Lapka, CSc.

Obecně k tématu: Na 69 stranách včetně mapové přílohy pronikáme stále hlouběji do zahrádek osady Klecánky v blízkosti Prahy a do sociálních dějů, napětí i potenciálních konfliktů po historické úvodní části, teoretické části a samotného provedení a interpretace případové studie. To vše dobře promyšleno, teoreticky ukotveno v post-materialistických hodnotách Ronalda Ingleharta, v kvalitativním šetření a zúčastněném pozorování. Cíle práce, jak jsou vyjádřeny níže, přesto že byly naplněny, nemohou nahradit mnohé další sociologické a environmentální otázky. To však budíž považováno za znamení kvalitně otevřeného tématu na katedře Sociální a kulturní ekologie FHS.

Fenomén zahrádkaření v ČR je tichý, nerevoluční, všudypřítomný a často přehlížený sociální jev. Zdánlivě malé téma nabaluje obecnější sociologické otázky o směřování společnosti, stejně tak otázky o interpretaci tohoto fenoménu našimi sociology – Janem Kellerem, Hanou Librovou, Bohuslavem Blažkem. Neprojektují někdy své chvályhodné environmentální postoje do fenoménu zahrádkaření? Objektivním jazykem práce ukazuje, že trochu ano – uvědomělé envi– postoje se většinou nekonají, o pěstování biopotravin nemluvě, a povědomí cesty, kterou reprezentuje trvale udržitelný rozvoj a život - i když nebylo výzkumnou explicitní otázkou - se dá pochybovat ještě výrazněji. Přesto je zahrádkaření tady a teď a s námi a svým tichým způsobem reaguje na proměny české společnosti po r. 1989.

Cíle práce: Cílem práce bylo zjistit. „kdo jsou uživatelé zahrádek a jaké jsou jejich motivace pro pobyt v kolonii, jakou koncepci svých zahrádek zvolili a jaké funkce pro ně zahrádka plní. Práce klade zvláštní důraz na aspekty udržitelného rozvoje zahrádkaření a na hodnoty a hodnotové orientace jednotlivých uživatelů zahrádek“. (str. 7). Právě přitažení interpretace výsledků ke konceptu udržitelného rozvoje, a jemu předcházející teoretický diskurs je dalším jasným cílem práce, stejně jako koncept post-materialistických hodnot Ingleharta, jeho procesy socializace a vzácnosti. Po této stránce je odvedena dobrá práce, Bc. Lucie Matějovská má přehled, je zde dobře zvládnuto

„řemeslo“ výzkumníka, zvláště porozumění Inglehartovým stupnicím a jejich kritice. Základní otázkou je skutečně, co vlastně těmito postoji měříme. Jsou to post-materiální hodnoty individua? Zřejmě ano, ovšem v celém „balíku“ dalších projekcí - žádoucího sociálního postoje, řádu společnosti, budoucích žádoucích hodnot atd.

Metodologie je zvládnuta, jak jsme již podotkl v úvodní části s přehledem, oceňuji, že nejde o mechanické přejímání, mám v této souvislosti otázku, zda pro koncept environmentálních hodnot by bylo možné použít také NEP a HEP stupnici Cattona a Dunlopa se stejným úspěchem? Výzkumné otázky jsou jasné a dobře položené, oceňuji i dobré názvy kapitol (str. 37) Kvalita kvalitativního výzkumu apod.

Kritické připomínky:

- První věcí, která mi jako čtenáři vadí, je nevymezení zahrádky. Věc tak samozřejmá má svou hlubší koncepci – jestliže je zahrada setkání mezi přírodou a člověkem, co je potom zahrádka? Proším o vysvětlení rozdílů v tomto kontextu.
- Dalším mírným, přesto iritujícím nedostatkem je dvojí používání přídavného jména – zahrádkářská kolonie a zahrádková kolonie a to dokonce v jednom odstavci. (str. 24). Pokud autorka přebírá Pletánkův starší výraz zahrádková kolonie, měla by se k němu přihlásit, i v úředních názvech kolonií se často objevuje výraz „zahrádkářská“ kolonie č. x.
- Mám výhrady k výběru souboru. Jestliže základní soubor osady Klecánky tvoří 92 zahrádek, nerozumím poměrně nízkému číslu 19 rozhovorů, z toho ještě většinou dvojice (rodina) na jedné zahrádce, to je cca 10 zahrádek, každá asi hodinu. Téma je natolik zajímavé a soubor natolik přesně definovaný, že by šlo bez problémů zvládnout 30%, možná i 50% všech zahrádek, při autorčině rozdělení na tři skupiny v podstatě kvótního výběru. Nejsme si jist, zda při počtu 19, respektive cca 10 došlo k saturaci ve všech skupinách. Samozřejmě, nejsme u statistik kvantitativního výzkumu, (a tak malý vzorek ji prakticky znemožňuje použít), přesto základní kvantitativní popis tří skupin by velmi zpřehlednil situaci v Klecánkách.
- Stejně tak tabulky na str. 12 nejsou zrovna přehlednými tabulkami, stačí např. sloupeček celkem namísto pracného textového vysvětlování pod tabulkou.

Poznámky a náměty: Velmi dobré jsou kapitoly Klecánští zahrádkáři jako sociální skupina (str. 41) a Úvaha nad závěry (str. 61). Se závěry lze souhlasit, jsou v rámci kvalitativního výzkumu podložené. Tím více chybí určitý přehled, třeba tabulkový, obrázkový, grafový, s textem, bez nutnosti čísel. Nabízí se 3 generace, 3 způsoby využití zahrádky, , intenzivní, extenzivní, chatové zázemí, potenciální pozemkové spekulace, konzervativní , liberální, radikální (post-materialistické) hodnoty, potenciální konflikty – environmentální, nevyváženost generací, málo dětí, vedení osady třetí generací, brigády, poplatky a to vše udržováno na mírumilovné úrovni neotribalismem. Určitý (mírný) nedostatek práce spatřuji nikoli v její teoretické nebo interpretační části, ale v části samotného provedení kvalitativního průzkumu (viz výše) a ve faktu, že téma, tak jak je otevřeno, by si zasloužilo zpřehlednit, nabízí zajímavé souvislosti, například nakolik se v něm odráží dnešní doba, jak ji prožívají tři generace atd.

- Zcela souhlasím s tvrzením zahrádkáře na str. 50 „co se vypěstuje, to je nejdražší zelenina a ovoce na světě“, podobně na str. 47. Starší generace vůbec nepočítá skutečné náklady, postřiky, hnojiva, nářadí, vybavení, vodu, energii a samozřejmě nepočítáme jejich práci.
- Nejde u intenzivních zahrádkářů namísto nějaké lásky k přírodě o typický neolitický vztah k půdě, práci a úrodě, vztah zemědělce?
- Sousedské vztahy jsou samozřejmě i formou sociální kontroly – nestěžoval si na to někdo ve smyslu, že musí udržovat svoji zahrádku, „aby sousedi neřekli?“

Literatura je zpracována na odpovídající úrovni, včetně anglických pramenů, webových citací a místních zdrojů kronik, je adekvátní zvolenému tématu, osobně oceňuji Jana Svatopluka Procházku a novinové články v tomto kontextu.

Závěr: Autorka Bc. Lucie Matějovská v předkládané diplomové práci naplnila deklarované cíle práce, pracuje adekvátně s primární cizojazyčnou literaturou, zachovává neutrálně hodnotový jazyk a styl práce, volí správné postupy z teoretické výbavy sociologie a jejích metod kvalitativního průzkumu. Práce splňuje požadavky, kladené standardně na tento typ prací. Uvedené kritické připomínky a náměty by měly sloužit k další profilaci tohoto tématu a k diskusi a nesnižují zásadně kvalitu předkládané práce. Z výše uvedených důvodů rád navrhuji tuto diplomovou práci k obhajobě s celkovým hodnocením velmi dobře v rozsahu 14-16 bodů, s otevřenou možností obhájit ji na vyšší známku dle zhodnocení samotného výkonu obhajoby komisí.

PhDr. Miloslav Lapka, CSc. v.r.

FFUK Praha

EF JU České Budějovice

V Českých Budějovicích, 30. ledna 2012